

Юрій ВОЗНЮК,
*старший викладач
кафедри суспільних дисциплін
Київської державної
академії водного транспорту
імені гетьмана
П. Конашевича-Сагайдачного
(м. Київ)*

Олександр ЗОРЬКА,
*кандидат педагогічних наук,
проректор з наукової роботи
Київської державної
академії водного транспорту
імені гетьмана
П. Конашевича-Сагайдачного
(м. Київ)*

ЄВРОМАЙДАН 2013–2014 РОКІВ ЯК ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНЦІВ

Вознюк Юрій. Зорька Олександр. Євромайдан 2013-2014 років як геополітичний та цивілізаційний вибір українців.

У статті зроблено спробу концептуального аналізу Євромайдану 2013-2014 років як складного, багатовимірного світового соціокультурного і політичного феномену, а також геополітичного і цивілізаційного вибору українців. Розкриває природу та характер Революції гідності як демократичної, національно-визвольної та антиімперіалістичної революції.

Ключові слова: *Євромайдан, Асоціація та зона вільної торгівлі, Європейський Союз, геополітичний та цивілізаційний вибір, клептократія, Революція гідності, мислячий клас, Небесна сотня.*

Voznyuk Yuri, Zorka Alexander. Euromaidan in 2013-2014 as a geopolitical and civilizational choice of Ukrainians.

Article attempts to conceptual analysis Ukrainian Euromaidan in 2013-2014 as a complex, multi-dimensional global of socio-cultural and political phenomenon, as well as geopolitical and civilizational choice of Ukrainians. Describe the nature and character of the Revolution of dignity as a democratic, national liberation and anti-imperialist revolution.

Keywords: *Euromaidan Association and free trade zone, the European Union, the geopolitical and civilizational choice, kleptocracy, Heavenly hundred.*

Велилюддя Євромайдану.

Буремні події, які відбувалися у центрі великого сучасного європейського мегаполіса – столиці незалежної України, міста Києва, на Майдані Незалежності з вечора 21 листопада 2013 року по 15 серпня 2014 року, що були викликані офіційною нотою Кабінету Міністрів України на чолі з М.Я. Азаровим про відмову України підписувати Угоду про асоціацію з Європейським Союзом і дістали в українській та світовій громадськості назву «Євромайдану» або «Революції гідності» були складним, багатограним, багатоаспектним суспільно-політичним, соціокультурним та ментальним феноменом, що мав багато-

вимірний характер, який виходив далеко за межі звичайного, буденного соціального протесту проти режиму В.Ф. Януковича!

Ці виміри – прояв складного, тісно зав'язаного «гордієвого» вузла геополітичних, світових, планетарних, цивілізаційних та національних протиріч, які знайшли свій вислід на початку XXI століття у глобальній, системній соціокультурній кризі доби постмодерну та сфокусувалися в 2013–2014 роках у географічному центрі Європи – Україні, яка завжди (так історично склалося) знаходиться на перехресті геополітичних інтересів великих європейських і світових мілітарних потуг (зокрема РФ та

Майдан-це вся Україна.

НАТО) і яка зараз об'єктивно опинилася в епіцентрі світових подій!

Метою даної статті є спроба концептуального аналізу Київського Євромайдану 2013–2014 років як складного, багатогранного та багатовимірного світового соціокультурного і політичного феномену, а також геополітичного і цивілізаційного вибору українців.

Для того, щоб зрозуміти суть феномену Київського Євромайдану 2013–2014 років потрібно зробити екскурс в історію сучасної незалежної України. Необхідно зауважити, що шлях України до Європи був непростим і тернистим та починався ще за правління Президента Л.Д. Кучми. Ще у 1997 році було започатковано пар-

тнерство Україна–НАТО. Природному бажанню України «повернутися» до Європи відчайдушно опиралася Росія, яка оцінювала «український проект» як тимчасове явище та геополітичне «непорозуміння», розглядаючи Україну як сферу своїх особливих «інтересів».

Процес геокультурного, цивілізаційного вибору на користь Європи актуалізувався під час президентських виборів 2004 року, де більшість електоральних симпатій українців були на боці проєвропейського та прозахідного кандидата у президенти України В.А. Ющенко. Спроба проросійського кандидата В.Ф. Януковича при активній підтримці Кремля сфальшувати вибори призвели до суспільно-політичної кризи в Україні та жорсткого соціального протистояння у Києві на Майдані Незалежності з 23 листопада 2004 року, що дістало назву «Помаранчевої революції».

Активне втручання Заходу, зокрема США, привело до нейтралізації «силового» сценарію придушення громадянського протесту та розгону «помаранчевого» Майдану 2004 року. У кінцевому підсумку «електоральна революція» перемогла і президентом України став В.А. Ющенко. Загалом можна стверджувати, що «революція» пройшла мирно, без людських втрат, що продемонструвало зростання громадянської зрілості сучасного українського суспільства, зокрема її активної проєвропейської частини, що також засвідчило успішність процесу формування новітньої політичної української нації як складової частини Європейської цивілізації. [1]

Саме за президентства В.А. Ющенка (2005 – 2010 р.р.) була здійснена найбільш послідовна та настирна спроба євроатлантичної інтеграції України, але відсутність консенсусу між українськими елітами з цього ключового питання загальмували цей поступ до Європи. А заява новоспеченого прем'єр-міністра

України В.Ф. Януковича, який презентував партію Регіонів після Універсала національної єдності 2006 року, під час візиту в Брюссель, про те, що Україна «відмовляється!» від євроатлантичної інтеграції, не сприяла порозумінню між Європейським Союзом та Україною у цьому драматичному процесі.

Активну протидію євроатлантичній інтеграції України організував Кремль, який під час Бухарестського саміту НАТО 2008 року руками президента Франції Н. Саркозі та федерального канцлера Німеччини А. Меркель, а також маленької Ісландії (якій перед самітом надали декілька мільярдів російського кредиту для порятунку від фінансового колапсу) заблокував вступ до НАТО України та Грузії. Це була очевидна поступка Європи геополітичному тиску з боку Москви.

Як «втішний заїзд» Україні запропонували альтернативу – шлях до Асоціації та зони вільної торгівлі з Євросоюзом. Цей європейський «шлях» дістався у спадок вже новому президенту України В.Ф. Януковичу (2010 – 2014 р.р.). Прийшовши до влади, В.Ф. Янукович пробував провадити «багатовекторну» політику в стилі Л.Д. Кучми, демонструючи зовнішньополітичні «реверанси» як у бік Заходу, так і у бік Кремля. Це проявилось у відмові від зберігання запасів плутонію (бо так дуже хотіли США) та підписанням ганебного та капітулянтського для України Харківського договору з РФ про пролонгацію терміну оренди Севастополя як бази російського ЧФ ще на 25 років (від 2017 до 2042 року). При цьому нова адміністрація Януковича весь час підтримувала риторику про «шлях» до Європи, що створювало ілюзію у ЄС про «щирі» наміри партії Регіонів підписати у перспективі Угоду про асоціацію та зону вільної торгівлі.

Важливо наголосити, що українська економіка з 2008 року перебувала у

Територія волі кличе до волі Україну.

стагнації. Золотовалютні резерви України у розмірі 33млрд. доларів, що залишив В.А. Ющенко, поступово «розтанули» як весняний сніг на сонці і складали на початок 2014 року лише 16 млрд. доларів. І все це на тлі імітації «реформ» авторитарного «клептократичного» режиму президента В.Ф. Януковича та майже тотальної загальнонаціональної корупції, що мала системний, суспільно-економічний та політичний характер!

Цей достатньо кризовий стан речей і активізував у 2013 році політичну риторику правлячої партії Регіонів щодо підписання угоди з Європейським Союзом про Асоціацію та зону вільної торгівлі. Серйозність цих «намірів» було озвучено очільниками України, зокрема В.Ф. Януковичем 20-21 вересня 2013 року під час 10 Міжнародного саміту у Лівадії (так

званий YES – «ялтинська європейська стратегія») за участю світового політичного бомонду та міжнародної фінансово-економічної еліти, яка всерйоз сприйняла наміри України зробити «рішучий» перший крок до європейської економічної інтеграції.

Як показав подальший хід подій, правлячий режим В.Ф. Януковича хотів використати демонстрацію та імітацію своїх «європейських намірів» для зовнішньополітичних спекуляцій та геополітичного «шантажу» як Євросоюзу, так і Кремля для можливості запозичення дешевих, багатомільярдних кредитів, щоб відвернути фінансове банкрутство країни, яке є наслідком економічної «клептократії» Сім'ї Януковича, тобто звичайнісінького пограбування українського народу.

Цей геополітичний шантаж певною мірою досяг мети – Кремль пообіцяв 15 млрд. кредитів в обмін на відмову від Угоди про Асоціацію та зону вільної торгівлі з ЄС та вступ до Митного Союзу з РФ і перспективою Євразійського Союзу. Угоди з Москвою було намічено підписати 17 грудня 2013 року. Після офіційної заяви від 21 листопада 2013 року уряду М.Я. Азарова про відмову України підписувати Угоду про Асоціацію та зону вільної торгівлі з ЄС, поява президента України 28 листопада на Вільнюському саміті виглядала політично абсурдною та безглуздою, як і сама гротескна політична «постать» В.Ф. Януковича, який, і це було очевидно для всіх, «загрався» і перебував у статусі «голоного короля».

Соціальний вибух стався 1 грудня 2013 року, коли на Євромайдан у центрі Києва вийшло до 800 тисяч громадян України. Рішучу більшість склали кияни, як найбільш передова, прогресивна частина українського соціуму! Приводом до соціального вибуху був брутальний силовий розгін у ніч з 29 на 30 листопада 2013 року о 4-00 невеликої групи (близько 500) молодих активістів Євромайдану вишколеним «Беркутом» у кількості 600 чоловік. Практично це було банальне побиття до крові наших українських дітей і молоді, які щиро мріяли і прагнули кращої, більш справедливої «європейської» України, де не буде насилля, брехні та корупції. Ще 24 листопада 100 тис. українців вийшли на Віче мітингувати за європейський вибір, за перспективу членства України у Європейському Союзі.

Першого грудня 2013 року, прокинувшись від дев'ятирічної політичної апатії та соціальної депресії, вийшли на Майдан громадяни України вже з іншою метою – змінити ненависну «клепторатичну» владу «сім'ї Януковича». З самого початку, і у цьому є принципова відмінність від Майдану 2004 року та «Помаранчевої» революції, події набули радикального змісту та безкомпромісного характеру. Необхідно констатувати, що ініціатором жорсткого, силового сценарію «вирішення» суспільно-політичної кризи в Україні виступила саме влада – авторитарний режим В.Ф. Януковича, за спиною якого стояла Москва. Відбулися криваві зіткнення на Банковій біля президентської адміністрації, що були явно спровоковані владою. Як наслідок 165 постраждалих, 109 ушпиталених та 39 затриманих МВС.[2] Провладні масмедіа відразу звинуватили у цьому протестувальників.

Нервова і політична витримка Президента В.Ф. Януковича зрадила йому і він під приводом офіційного візиту у Китай 3 грудня поїхав з Києва. Якщо підвести

короткий підсумок, то можна стверджувати, що на початок грудня 2013 року в Україні виникла революційна ситуація, що проявилася у класичній Ленінській формулі «верхи не можуть, а низи не хочуть жити по-старому» («Пам'яті Герцена»). Як всяка «типова» революційна ситуація – революційна ситуація в Україні мала об'єктивний характер і була наслідком, похідною від накопичених та невирішених проблем суспільно-політичного та економічного розвитку України.

Протиріччя, які спричинили виникнення революційної ситуації в Україні, були пов'язані з пануванням номенклатурного пострадянського, олігархічно-монополістичного капіталізму з одного боку. На іншому суспільно-економічному полюсі мільйони економічно знедолених громадян України, які ледве зводили «кінці з кінцями». Тобто Україна мала суспільний характер виробництва та приватновласницьку «монополістичну» форму присвоєння додаткової вартості, що вироблялася у економіці господарського комплексу країни. Це протиріччя має діалектичний характер і вимагає негайного «зняття», треба підкреслити, «революційного» зняття цього протиріччя. До цього треба додати «канібальську» фінансову «політику» «сім'ї Януковича», рейдерство, відсутність хоч яких-небудь юридичних гарантій власності, що зачіпало економічні інтереси не лише малого та середнього бізнесу, а навіть і частини великої української олігархії, що не була пов'язана політичними узами з партією Регіонів.

Панування корупційної вертикалі, вмонтованої в офіційну вертикаль влади, призвело до тотальної загальнонаціональної «клепторатичної» моделі соціально-економічного «існування» країни, і було чи не найголовнішою перешкодою на шляху поступального розвитку України. Цей соціально-економічний «резонанс», тобто накладання

економічної стагнації, детермінованої кризою 2008 року, на економічну «клетократію», або корупційну модель функціонування суспільства, неминуче повинно було призвести до ентропії цієї ганебної суспільно-економічної та політичної ситуації у країні. Тому соціальний вибух – то було питання часу! Таймер був включений після «перемоги» на президентських виборах 2010 року. При чому, «бомба» уповільненої дії була запущена руками «сім'ї Януковича» та їхніх приспівників.

Події 21–30 листопада 2013 року, що були викликані відмовою від асоціації з ЄС авторитарного режиму В.Ф. Януковича та силової «зачистки» Майдану в ніч на 30 листопада – це привід, поштовх, який визвав суспільний вибух, протестна енергія якого поволі накопичувалася в надрах Українського суспільства з 2010 року.

Прийшовши за кордоном до тями від політичного шоку, Янукович при неофіційній підтримці Кремля, вирішив перейти в контрнаступ. Не дивлячись на присутність помічника Держсекретаря США Вікторії Нуланд та Високого представника ЄС з міжнародних зносин Кетрін Ештон, які були у якості міжнародних спостерігачів на Євромайдані, в ніч о першій годині 11 грудня 2013 року, режим Януковича зроби спробу «сило-

Казан-запорука сили майданівців.

вої» зачистки «Беркутом» (близько 1000 чоловік) Євромайдану. У відповідь на заклики активістів Євромайдану (зокрема співачки Руслани Лижичко: «Київ вставай!») з трибуни на Хрещатику, миттєво з'їхалося тисячі небайдужих киян, які врятували Євромайдан від бруталного силового розгону силами спецпризначенців. Після цієї невдалої акції влади з розгону Євромайдану виникає певний баланс сил між громадянськими активістами та режимом Януковича. Влада не може перемогти Майдан, але й Євромайдан не може перемогти владу!

В передноворічні дні 2014 року Євромайдан перетворюється на святку-

ючий, співаючий політичний «карнавал», де виступали відомі артисти, зірки української естради, зокрема, Руслана Лижичко, «Океан Ельзи» з Святославом Вакарчуком, «С.К.А.Й.» та багато інших колективів та митців. Постійно лунав Гімн України «Ще не вмерла України!» Модератором Євромайдану виступав актор київського Українського театру ім. Івана Франка Євген Ніщук. Все це нагадувало постмодерністський хепенінг, традицію яких започаткувала студентська революція у Франції 1968 року [3.]

Де в чому Євромайдан у Києві нагадував площу Тахрір у Каїрі, пов'язану з «Арабською весною» 2011 року, яка привела до падіння режиму президента Хосні Мубарака у Єгипті. Якщо провести компаративний аналіз, то за формою організації протесту є схожість, але смисли та зміст закладені інші. Бо українці прагнуть свободи, демократії, захисту людської гідності та інтеграції в Європейську цивілізацію. Тоді як феномен «площі Тахрір» породив радикально-ісламістський режим новообраного на революційній хвилі президента Мохамеда Мурсі, який був вороже налаштований до західних ліберальних цінностей та реставровував консервативні традиції ісламу.

Євромайдан напинає намети, організовує пункти обігріву, захищається імпровізованими барикадами з підручних засобів (парканів, дощок, снігу та шин), захоплює приміщення громадських споруд на Хрещатику, зокрема будівлю Української Ради профспілок, Український дім, Жовтневий палац та Київську міськраду. Створює внутрішню структуру, ділиться на 39 сотень, зокрема одна з них «жіноча» сотня. Головним комендантом стає Андрій Пару бій [4].

Українській владі складно перемогти Євромайдан. На відміну від владної вертикалі, яку очолював В.Ф. Янукович, Майдан побудований як мережа [5]. Він

складається з багатьох груп активістів, зокрема, «Правий сектор», МГО «Сокіл», «Спільна справа», С14 («Січ»), «Білий молот», студентська Свобода, «козацькі сотні» та сотні колишніх «афганців» тощо.[6] У нього немає центру, вождя чи головного комітету. Намагання створити щось подібне не має сенсу.

Лідерський триумвірат офіційної парламентської опозиції (О. Тягнибок, В. Кличко та А. Яценюк) відіграв швидше символічну роль і був даниною минулого. Спроба опозиційних лідерів зненацька, знаскоку відправити 3 грудня 2013 року уряд М.Я. Азарова у відставку наткнувся на твердий опір депутатів КПУ і партії Регіонів на чолі з В.В. Рибакком, що становили парламентську більшість, та зазнала невдачу.

Євромайдан неможливо було інституціоналізувати (були спроби створити політичну партію з метою піти у владу). Бо це означало його смерть як унікального соціокультурного феномену українського народу. Євромайдан – це злет українського духу, який високо підняв власну самооцінку українців! Триумф свободи після десятиріччя мороку. Головною дійовою особою, суб'єктом суспільного протесту є нове покоління, нова генерація сучасних українців. І це логічно, адже молодь і бунт – синоніми. Теперішня молодь (покоління Інтернету та соціальних мереж) докорінним чином відрізняється від своїх попередників – активістів Майдану 2004 року в своїх прагненнях та соціальній психології. Змінився тип мислення: із суто нігілістського на конструктивний, який прагне щось здобути.

У нового покоління формується європейська свідомість та базові європейські цінності. Нагадаємо чотири базові цінності європейської цивілізації, чотири основних принципи, які забезпечили їй успіх, процвітання і світове цивілізаційне домінування. А саме: 1). особисті

Сила влади - ніщо проти сили народу.

права і свободи індивідуума; 2).непо-рушність приватної власності; 3). повага до чесної праці; 4). ефективна правова система.

Без реалізації цих принципів неможливо повернути українцям людської гідності. Саме «гідність» стала інтегруючим етичним лейтмотивом, дефініцією, що дала символічну назва революційному демократичному руху. Євромайдан як форма демократичної народної самоорганізації співзвучний Народному Віче доби Київської Русі та «Чорним» Радам запорізьких козаків, на яких обирали гетьманів та вирішували політичні питання на «злобу дня».

Спираючись на класичні поняття із суспільних наук, в науковому дискурсі «Революцію гідності» часто класифікують як типово буржуазну, апелюючи до марксистської парадигми. Внаслідок чого соціальним рушієм призначається

«середній клас». Насправді завдяки пануванню ФПГ та «клептократії» Сім'ї Януковича середній клас в Україні знаходиться у нерозвиненому стані. Українську «Революцію гідності» некоректно називати «буржуазною» через те, що соціально-економічні проблеми хоч і були важливими, але аж ніяк не домінуючими для повсталого народу. Загроза втрати державної незалежності, національної ідентичності, громадянських свобод та власної безпеки були найважливішими пунктами порядку денного для абсолютної більшості протестувальників!

Якщо взяти до уваги твердження Зігмунта Баумана, що історія – постійний маятник між свободою і захистом (у сенсі соціальних гарантій), то Революція гідності була зумовлена боротьбою саме за свободу, а не за роботу чи зарплату [7]. Визначаючи рушійну силу суспільних перетворень в Україні не зовсім пра-

вильно оперувати категорією «середній клас».

Можна пристати до раціональної пропозиції Михайла Басараба по-іншому іменувати суспільний кластер, що виконує функції, які наполегливо приписують так званому середньому класові. Сутності такого кластера значно краще відповідає найменування «мислячий клас». Його межі неможливо окреслити звичними класовими мірками: рівнем доходів, типом зайнятості, місцем у суспільній ієрархії чи відношенням до засобів виробництва. Мислячий клас - це постмодерний феномен, який творить волелюбна й небайдужа частина суспільства [8]. Її етичними максимами є Гідність, Сумління та Самоорганізація. Це саме ті люди, які не стали терпіти клептократію Януковича та вийшли на Євромайдан.

Важливо підкреслити, що Євромайдан - це боротьба «постмодерністських» сил з пострадянським режимом, який сповідував ще доперебудовчі «цінності» доби брежнівського «застою». Це зіткнення постіндустріального світу з пострадянським індустріальним світом, де людина є коліщатком в технократичній бездушній машині посттоталітарної системи з секулярною свідомістю, в якій немає місця Богу! Відвідання самим В.Ф. Януковичем православної церкви мало лише ритуальний характер офіційного президентського протоколу на релігійні свята.

Євромайдан породив свою протилежність – «Антимайдан». Безумовно в створення «чорносотенного» антимайдану приклала свої зусилля «партія влади». Але в Україні багато залишалось і залишається маргіналів з пострадянською секулярною свідомістю, готових за 200 – 500 гривень підтримувати владу та бити активістів Євромайдану. Причому вони не лише зі Сходу України (чого вартий сумнозвісний харківський

*Герой Майдану -
козак Михайло Гаврилюк.*

«Оплот»). Пострадянська Україна породила «унікальний» феномен Вадима Тітушка, спортсмена, вихованого в бійцівському клубі МВС Білої Церкви з кримінальною субкультурою «гопника». Його ім'я навіть попало у «Вікіпедію» та є синонімом «крутого» хлопця, готового за гроші виконувати брудні справи і бити кого завгодно. Така собі доморощена початку ХХІ століття українська «чорна сотня» (як у революції 1905-1907 років, коли вона зажила сумної «слави» антисемітськими погромами та вбивствами революціонерів!).

Треба підкреслити, що «євромайдани» прибічників свободи та демократії виникли як гриби після дощу у більшості областей України. Найбільш успішними були у Західній та Наддніпрянській Україні, зокрема, у Львові, Луцьку, Тернополі, Вінниці та Дніпропетровську. Їхня боротьба з режимом Януковича надала суттєву підтримку київському Євромайдану, відтягнувши на себе увагу і

ресурси партії влади та надавши «Революції гідності» загальнонаціонального розмаху.

Якщо підходити до Євромайдану з філософським виміром з позиції синергетики, то цей феномен ламає традиційні, усталені погляди на революцію.

Синергетика є сучасною теорією самоорганізації, новим світобаченням, пов'язаним з дослідженням феноменів самоорганізації, нелінійності, нерівноваженості, глобальної еволюції, з вивченням процесу встановлення Порядку через Хаос, біфуркаційних змін, незворотності часу, нестійкості як основоположної характеристики процесів еволюції. (На думку бельгійського вченого Іллі Пригожина, одного з батьків-засновників синергетики.) Проблемне поле синергетики концентрується навколо поняття «самоорганізації», орієнтуючись на досягнення сутності, принципів організації і еволюції останньої. [9]

Під самоорганізацією в синергетиці розуміють процеси виникнення макроскопічно-упорядкованих просторово-часових структур у складних нелінійних динамічних системах, що знаходяться в станах далеких від рівноважних, поблизу критичних точок (їх називають точками біфуркації або точками розгалуження), біля яких поведінка системи стає нестійкою. У цих точках система під впливом найменших малих дій або флуктуацій, може якісно змінити свій стан [10].

У нашому випадку українське суспільство останні 20 років є динамічною нерівноважною системою, яка поблизу особливих критичних точок (точок «біфуркації») або точок розгалуження, якими можна розглядати ситуацію цивілізаційного та геополітичного вибору українського суспільства восени-взимку 2013-2014 років між Європою та Росією привели до нестійкої поведінки системи, що проявилось у нестабільній та непередбачуваній поведінці українського

політичного істеблішмента (геополітичний «маятник» Захід-Схід). У цих точках система під впливом найменших поштовхів (малих дій українських «європрибічників») або флуктуацій через створення Євромайдану, якісно змінює свій стан. Це якісний перехід можна охарактеризувати як виникнення нового демократичного порядку з старого пострадянського «клептократичного» хаосу часів правління В.Ф. Януковича. Євромайдан виступає як «синергетична» самоорганізація українського соціума в критичних точках («біфуркаціях»), а дії київських мітингарів є «флуктуаціями», які й привели до зміни якісного стану системи.

Прийняття після Різдвяних свят на початку 2014 року 16 січня «диктаторських» законів Колісниченка-Олійника з грубим порушенням Регламенту Верховної Ради («голосування» руками) та прав людини, зафіксованих у Конституції України, зіграла роль детонатора нового суспільного вибуху, який порушив і без того хитку політичну рівновагу між «партією влади» та Євромайданом. Як наслідок – спалах насильства – бойовище на Водохрещення, так звана «Кривава Водохреща», що призвело до силового протистояння Євромайдану та МВС, «Беркуту» і внутрішніх військ України на вулиці Грушевського з 19 січня 2014 року. Це різко загостило суспільну атмосферу в країні.

Як говорив один з батьків-засновників США Томас Джефферсон: «Древо свободи має час від часу зрошуватися кров'ю патріотів і тиранів». Протестувальники бажали пройти через вулицю Грушевського в урядовий квартал до Кабінету Міністрів та Верховної Ради. Шлях їм перегородили сили ВВ, МВС та «Беркуту». Активісти, які були озброєні палицями, відчайдушно атакували! В урядові сили полетіла бруківка, видовбана з настилу вулиці Грушевського,

а в автобусі МВС - «коктейлі Молотова». Силове зіткнення привело до нового фронту протистояння. Від стадіону «Динамо» через вулицю Грушевського до Інституту історії України НАНУ були наспіх вибудовані декілька рядів імпровізованих барикад. 22 січня відбулися криваві зіткнення між силами правопорядку та протестувальниками, з'явилися перші загиблі серед Євромайданівців. Це молоді українські хлопці – вірмен Самвел Нігоян, білорус Михайло Жизневський, українець Роман Сенік. Було багато поранених та скалічених, з вибитими від пострілів снайперів очима, відірваними кистями рук. Почалося викрадення людей Євромайдану міліціонерами в співдружності з «тітушками». Так був викрадений лідер Автомайдану Дмитро Булатов, активіст Ігор Луценко, який дивом вижив. А львів'янин геофізик Юрій Вербицький був закатований у лісі під Києвом. Відбулися масові підпали авто в спальних мікрорайонах столиці, які організувала влада. Більше 300 протестувальників було затримано на основі диктаторських законів Колісниченка-Олійника. Центр Києва був затягнутий зловісною чорною хмарою диму від палаючих шин, яку було видно по всьому місту.

Саме 22 січня відбулася подія, що шокувала мільйони українців та всю світову громадськість, яка остаточно дискредитувала не лише «силовиків», а й режим Януковича. Бійці підрозділу «Ягуар» взяли в полон сотника козацької сотні Самооборони Євромайдану 34-х річного буковинця Михайла Гаврилюка, роздягнули його на 10-ти градусному морозі і варварськи познущалися над оголеним чоловіком на очах старших офіцерів ВВ. Все це було зафільмовано та сфотографовано, а потім з'явилося в соціальних мережах, що є ілюстрацією морального колапсу не лише спецпризначенців, а й самого авторитарного режиму Януко-

вича, який віддавав накази на жорстоке придушення протесту. Сам Михайло Гаврилюк став національним символом нескореності, незламності українського духу та потягу до свободи і гідного життя!

У загостренні суспільно-політичної ситуації в Україні відчувалася «рука» Москви, яка мріяла про імперський реванш та робила все для того, щоб придушити громадянський протест в Україні. Спроби парламентської опозиції, зокрема Віталія Кличко порозумітися з владою (поїздка Кличко в Межигір'я до Януковича), пошуки компромісу для вирішення суспільно-політичної кризи наштовхувалися на впертий опір та небажання влади йти на поступки Євромайдану. 14 лютого 2014 року в Києві з'явився кремлівський «куратор» України пан В.Сурков в супроводі «фахівців» російських спецслужб з метою «остаточного» вирішення «українського» питання. А саме з метою організації фізичного знищення Євромайдану. З подачі кремлівських емісарів, Янукович та його оточення набралось сміливості та почало готувати «антитерористичну» операцію. Ініціатива, а саме закон про «АТО» належить перу А. Портнова, близького «сратника» В.Ф. Януковича.

Розв'язка наступила 18 лютого, коли мітингувальники рушили до стін Верховної Ради. Проти них кинули «антимайданівців» та спецпризначенців МВС і ВВ. Почалося криваве побоїще. Маніфестація була потоплена в крові! 19 лютого «правоохоронці» почали наступ на Євромайдан, який ледь не закінчився його розгоном! Було підпалено спецпризначенцями СБУ будівлю Українських профспілок, де у полум'ю згоріло багато поранених майданівців. Кульмінація протистояння настала вранці 20 лютого 2014 року, коли снайпери спецпідрозділів «Беркут» і можливо СБУ почали розстріл найбільш активних та небезпечних для

влади практично незброєних протестувальників. В героїчному пориві багато молодих протестувальників пробували навіть атакувати «Беркут», наражаючи себе на смертельну небезпеку. Але сили були нерівні. Більше 100 чоловіків та жінок загинули на Майдані Незалежності та прилеглих вулицях. Схилимо голови перед світлою пам'яттю українських героїв Небесної сотні, які поклали своє життя на віттар перемоги української політичної нації над силами реакції. [11] За неофіційними даними загинили та пропалих безвісти: було понад 450 чоловік, а постраждалих від кривавих подій понад 1250 чоловік.

Щоб припинити кровопролиття при посередництві міністрів іноземних справ Польщі Радослава Сікорського, ФРН Франка Вальтер-Штанмайєра та Франції Лорана Фабіуса, а також «спостерігача» від Росії Володимира Лукіна почалися перемовини між лідерами парламентської опозиції Віталієм Кличко, Олегом Тягнибоком і Арсенієм Яценюком та В.Ф. Януковичем про припинення кривавого протистояння. Була підписана угода про припинення протистояння та врегулювання внутрішньополітичної кризи в Україні.

У вечорі 20 лютого після розстрілу «Небесної сотні», коли Майдан був як «оголений нерв» та знаходився у траурі, стався емоційний виступ сотника В. Парасюка, де він звернувся до народу із закликом на слідуючий день захопити президентську Адміністрацію на Банковій та помститися В.Ф. Януковичу за загибель мітингарів на Майдані Незалежності!

Тому вранці 21 лютого 2014 року, злякавшись можливих негативних наслідків для себе, В.Ф. Янукович таємно тікає з Межигір'я, «добровільно» покинувши виконувати повноваження президента України. За ним почалася масова втеча його прибічників. Тільки 21 лютого було

зафіксовано 130 злетів чартерних літаків з аеропорту в Жулянах. Це свідчення паніки, яка охопила «партію влади». 21 лютого Верховна Рада відправила уряд М.Я. Азарова у відставку і призначила новим головою уряду А.Яценюка. Верховну Раду очолив О.Турчинов, що представляв партію Батьківщина. Пізніше його за сумісництвом обрали тимчасовим «Головою держави». Верховна Рада визволила політичного опонента режиму Януковича, колишню прем'єр-міністра України Ю. В. Тимошенко з в'язниці у Харкові (Качанівська жіноча колонія). Революція гідності перемогла!

Євромайдан спростував міф про громадянську пасивність і політичну байдужість українців та засвідчив величезний духовний потенціал українського народу. І хоча через тиждень почалася цинічна, нахабна анексія Криму путінською Росією та інтервенція на Донбасі у Східній Україні, це аж ніяк не применшує вагомість суспільно-політичного та історичного значення перемоги Євромайдану в протистоянні з силами політичної реакції та деспотизму, яких активно підтримувала Москва. Спроба імперського реваншу та ревізії перемоги Євромайдану тільки підкреслює «знак якості» Революції гідності, що це є «правдива» революція, міжнародних впливів якої так боїться Кремль (особливо у себе в Росії). Принципове питання, яке ставили перед суспільством радикальні активісти Євромайдану – зміна суспільно-політичної системи, люстрація влади залишається й донині відкритим і потребує подальшого вирішення у майбутньому!

Було б помилковим судженням зводити появу Євромайдану лише до зовнішньополітичних і геополітичних причин та «європейських» цивілізаційних очікувань українців, що вбачали у поступі до Європи нормалізацію життя та піднятті якісних людських стандартів до загальноєвропейського рівня. Євромайдан був

наслідком та похідною від попередніх суспільно-економічних і соціокультурних трансформацій пострадянського українського суспільства, що відбувалися в Україні після 1991 року. [12]

Одна з ключових системних, діалектичних причин, що зробили Євромайдан 2013–2014 років справжньою революцією – це існування в Україні олігархічно-люмпенської моделі суспільства [13] або монополістичного капіталізму, який був висвітлений ще у приснопам'ятній роботі класика більшовизму В.І. Ульянова (Леніна) «Імперіалізм як вища стадія капіталізму» від 1916 року, написану у швейцарській еміграції [14]. І хоча автори цього тексту не є прибічниками ленінізму, неможливо не відзначити, що деякі «родові» риси, швидше вади, притаманні і сучасній моделі українського капіталізму. Це перш за все велика концентрація власності та капіталів у руках невеликої групи людей (буквально декілька сотень чоловіків та жінок), які контролюють 90 відсотків національного багатства України. На іншому полюсі 90 відсотків українського народу, які володіють лише 10 відсотками національного «багатства», тобто бідність та злидні! При чому інститут держави виступає у ролі «служниці» українського олігархату і повністю підконтрольний «бізнес-класу», як вони себе «делікатно» називають.

Витоки цієї моделі треба шукати у правлінні Л.Д. Кучми, який у 1994 році узяв курс на створення великих фінансово-промислових груп через «масову» номенклатурну приватизацію колишніх радянських промислових активів, проігнорувавши інтереси мільйонів українських громадян. Модель «народного капіталізму» була відкинута, хоча і задекларована у вигляді ідеї про «соціальну державу» у Конституції 1996 року. Через це в Україні «середній клас» знаходиться у нерозвиненому стані, тобто Л.Д. Куч-

му по праву можна вважати батьком-засновником олігархату України (до речі, частиною якого він залишається і зараз).

Отже, необхідно констатувати, що Україна була «вагітна» революцією ще з початку ХХІ століття, діалектичні протиріччя не усвідомлювалися і не розв'язувалися українською елітою, що неминуче штовхало українське суспільство до революції. Усі домисли про американське втручання чи «впливи» Євросоюзу є безпідставні і є продуктом міжнародної «клептократичної» пропаганди (зокрема кремлівської) і не мають серйозного підґрунтя. Моральна і частково політична підтримка Євромайдану Заходом не є підставою для звинувачення США та Євросоюзу в організації Євромайдану. Євромайдан є суто українським політичним продуктом, який є наслідком суспільно-економічних та соціокультурних трансформацій українського суспільства та засобом вирішення суспільних, діалектичних протиріч, які накопичувалися на протязі останніх 20 років у житті української спільноти.

Як цивілізаційний «євровибір», так і формування нової сучасної, притаманної ХХІ сторіччю, української ідентичності є лише похідними від складних «тектонічних» зрушень в надрах українського суспільства, а Євромайдан є їх проявом, а також формою революційної самоорганізації українців для вирішення накопичених проблем суспільного розвитку. [15]

За своїм характером «Революція гідності» була демократичною, національно-визвольною та антиімперіалістичною революцією! Внаслідок «Революції гідності» відбувся «квантовий стрибок» у суспільній свідомості українського народу. Відбувся розрив у більшості громадян України з психологією, архетипами «homo sovieticus» з пострадянською ментальністю. Сформувалася свідомість вільних громадян незалежної України

та громадянське суспільство. Особливо це стосується молоді – нової генерації українців, народжених після 1991 року, серед яких багато поклато свої голови за свободу України («Небесна сотня») на Євромайдані у Києві 18-20 лютого 2014 року. Схилимо голови перед їхньою жертовністю та героїзмом!

Наслідком перемоги Євромайдану або «Революції гідності» було повалення 21 лютого 2014 року «клептократії» В.Ф. Януковича та початок нового етапу в розвитку українського суспільства і Європейської цивілізації. У цьому полягає всесвітньо-історичне значення українського Євромайдану 2013-2014 років.

ДЖЕРЕЛА

1. Кульчицький С. Антикомуністична революція // Воєнна історія. – 2005. – № 1-2. – с. 34-35.
2. Столичний Євромайдан у цифрах//Український тиждень. – 2013. – №49. – с. 6-7.
3. Покальчук О., Буткевич Б. Крок уперед//Український тиждень. – 2013. – № 49. – с.12.
4. Парубій А. , Наливайко С. Свято вірив, що за Україну доведеться вести військову боротьбу//Країна. – 2014. – № 6 – с. 16-19.
5. Куриленко О. У всьому винен Янукович. Чому влада програла Майдану ще до його виникнення//Країна. – № 2 (205). – 2014. – с.20.
6. Бурлакова В. Генерали спальних районів//Український тиждень. – № 17-18. – 2014. – с. 32-33.
7. Басараб М. Партія мислячого класу//Український тиждень. – № 52. –2014. – с.29.
8. Так само с.30.
9. Грицанов А.А., Мезяная К.Н. Синергетика// Новейший философский словарь. – Минск: Наука. – 1999 – с. 618.
10. Позняков М.В. Синергетична інтерпретація етносуб'єктності Політологічний вісник (під ред. Кирилюк Ф.М. та Хілько М.І.) КНУ ім. Т.Г. Шевченка. Випуск 71. Київ. ВА-ДЕКС. – 2013. – с. 122-123.
11. Литвин С. «Ода до смутку» за Небесною сотнею//Воєнна історія. –2014. – № 1-2. – с.6-50.
12. Чуйко В. Світоглядний вибір України//Воєнна історія. – 2005. – № 1-2. – с. 42.
13. Олексієнко О. Зруйнувати фундамент олігархії//Український тиждень. – № 32. – 2012. – с. 25-26.
14. Ленин В.И. Империализм как высшая стадия капитализма. – М. ПСС, т. 27, изд. 5, 1969. с. 386-387.
15. Буткевич Б. Self-made країна//Український тиждень. – № 17-18. – 2014. – с. 4.